

РОЗВИТОК ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

В.О. Лісаконова, здобувач вищої освіти

*Науковий керівник: І.М. Семененко, канд. екон. наук, доцент
Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Сєвєродонецьк*

В умовах децентралізації економіки людський капітал починає відігравати принципово нову роль у порівнянні із не тільки періодом соціалістичного господарювання, але і з першими десятиріччями сучасного розвитку економіки та суспільства в Україні [1]. Надії та сподівання щодо того, що одразу після отримання незалежності Україна зможе побудувати потужну економіку із високорозвиненим приватним бізнесом та активним громадянським суспільством, не виправдалися. Справа в тому, що інерція суспільної думки та менталітету зумовлює все ще потужний вплив сукупності соціо-економічних цінностей на розвиток держави в цілому, та її економіки зокрема.

Одним із елементів цієї сукупності є стійка орієнтація на підтримку споживацьких стосунків громадянина та держави, та однобічний характер руху ціннісних вартостей в цій системі. Децентралізація та формування так званих об'єднаних територіальних громад передбачає принципове збільшення обсягів повноважень на місцевому рівні за рахунок змін в системі оподаткування, тобто значно більший обсяг податків залишається на рівні громади, збільшуючи її інноваційно-інвестиційний потенціал. Це означає, що члени громади мають значно більше можливостей для реалізації ініціатив, спрямованих на покращення життєвих умов та соціально-економічний розвиток за рахунок таких інструментів, як бюджет участі, участь у різного роду цільових програмах, залучення місцевого бізнесу та міжнародних партнерів. На цьому тлі роль людського капіталу стає вирішальною за умови діаметрального змінення ціннісних орієнтацій членів громади як носіїв цього людського капіталу.

Наявність створених децентралізаційною реформою можливостей для збільшення ступеня участі людей в управлінні на локальному рівні повинна бути підкріплена відповідним рівнем людської активності на місцях, адже суто демократичний розвиток суспільства передбачає активну участь всіх верств населення у прийнятті рішень та самоорганізацію різних груп населення з використанням механізмів демократії. Жорстокою реальністю є той факт, що голос незахищених верств населення залишиться непочутим, а їх потреби так і будуть фінансуватися «за остаточним принципом», якщо вони не будуть інституціонально оформлені та належним чином представлені в процесі місцевого самоуправління. Відповідно, розвиток та реалізація людського капіталу в умовах децентралізації, стає у значному ступеню саморозвитком та самореалізацією членів знов створених громад як носіїв та драйверів розвитку людського капіталу. Економічний процес розвитку передбачає функціонування інвестиційного циклу, першою фазою якого є вкладення в об'єкт інвестування з метою його перетворення в майбутньому на джерело фінансових надходжень. Існування фази вкладень є обов'язковим та невід'ємним елементом економічного розвитку будь-якої системи, та очікувати надходжень без всебічного та повноцінного формування капіталу взагалі, та людського капіталу зокрема, неможливо. Це означає, що наразі усі можливі засоби повинні бути застосовані для приведення людського капіталу до того стану, коли він сам перетвориться на джерело розвитку [2]. До цього моменту людський капітал на рівні громад все ще потребує, та в досяжній перспективі буде потребувати, таких вкладень в фінансовій та нефінансовій формах, спрямованих на розбудову активності громадського суспільства, економічного та культурного середовища, соціальної інфраструктури.

Процеси децентралізації в Україні протікають на тлі та у тісному взаємозв'язку із глобалізаційними процесами у світі. Так, багато законів щодо економічного регулювання, регулювання соціальної сфери, принципів децентралізації та взагалі децентралізаційний вектор розвитку економіки України завдаються з огляду, а іноді навіть за ініціативи міжнародних інституцій. Це зумовлено тим, що співпраця України з її міжнародними партнерами будується на підставі глобальних геополітичних тенденцій, які характеризуються формуванням крупних наддержавних утворень, стратегічних альянсів та гармонізації національних законодавств з метою створення єдиного соціо-економічного простору Європи. Україна є невід'ємною геополітичною одиницею європейського соціо-економічного простору, тому європейська спільнота зацікавлена у співпраці з Україною та у її економічному розвитку з метою забезпечення стабільної ситуації у довгостроковій перспективі. Відповідно, вектором глобалізаційного розвитку для України є орієнтація на євроінтеграцію. Певна зацікавленість європейської сторони в успішності цього процесу виражається у численних програмах міжнародної допомоги

у різних формах, спрямованих на посилення трансформаційних можливостей українського соціуму, значна частина яких спрямована не на відтворення об'єктів інфраструктури та посилення матеріально-технічної бази різних державних інституцій та неурядових організацій, а на розвиток людського капіталу з метою його доведення до того стану, коли він сам в змозі буде вирішити весь спектр наявних інфраструктурних та матеріальних проблем.

Розвиток людського капіталу можливий лише із застосуванням комплексного підходу [3], який має передбачати додання зусиль із боку всіх потенційно зацікавлених сторін, так званих стейкхолдерів. Сам по собі процес визначення стейкхолдерів у процесі розвитку стійкого капіталу на рівні громад в Україні в умовах глобалізаційних процесів є нетривіальною задачею, адже дуже широке коло локальних, регіональних, державних, міжнаціональних інституцій із різними фінансовими та організаційними можливостями тим чи іншим чином можуть впливати та отримувати певні вигоди від цього процесу [4]. Проте, незаперечним є той факт, що будь-яка зацікавлена сторона має бути залучена, якщо ми дійсно маємо орієнтацію на успішність цього процесу. Не претендуючи на повноту списку, зазначимо такі міжнародні зацікавлені сторони, як ЄС в цілому та Єврокомісія зокрема, уряди провідних західно-європейських держав, уряди держав східної Європи, що мають спільний кордон з Україною, уряди країн-колишніх членів СРСР (окрім РФ), країни-учасники євро регіонів, уряди провідних неєвропейських держав, приватні міжнародні фонди розвитку, Організація Об'єднаних Націй та її агенції та ін.

Активності, які спрямовані на розвиток людського капіталу, можуть бути представлені кількома групами: загальноосвітній напрям, напрям прикладної тренінгової освіти, напрям соціокультурного обміну, напрям розвитку демократії та громадянського суспільства. Потенційно можливими напрямками подальших досліджень може бути як класифікація форм участі міжнародних організацій у розвитку людського капіталу на рівні громад та ранжування їхніх форм за рівнем впливу та частотою прояву, так і пошук адаптації цих форм розвитку та їхнього ре-застосування знов створеними інституціями громадянського суспільства в рамках концепції стійкого розвитку. Так, зокрема, цікавим є питання щодо того, яким чином досвід європейських країн у вирішенні певних проблем, який був переданий учасникам міжнародних обмінів, може бути поширений серед більшого числа співвітчизників вже без участі міжнародних організацій. Якщо це питання має позитивну відповідь, тоді потенційні результати зусиль міжнародних стейкхолдерів потенційно можуть бути експоненційно збільшені. Позитивна відповідь на це питання означитиме також, що, повертаючись до вищеописаної схеми інвестиційного процесу, «капіталізація відсотків» від інвестицій в розвиток людського капіталу, за рахунок поширення позитивних європейських практик, може бути значно прискорена.

Перелік посилань:

1. Докторович А.Б. Социально ориентированное развитие общества и человеческого потенциала: современные теории, методы системного исследования: автореф. дис. ... д-ра экон. наук / А.Б. Докторович. – М., 2006. – 42 с.
2. Давидюк Т.В. Трудові ресурси, трудовий потенціал, робоча сила, людський капітал: взаємозв'язок категорій / Т.В. Давидюк // Вісник ДЖТУ. – 2009. – № 1 (47). – С. 32-37.
3. Ніколайчук М.В. Трактуювання людського капіталу в системі сучасних парадигмальних пріоритетів розвитку / М.В. Ніколайчук // Збірник наукових праць НУК. – 2011. – № 2. – С. 150-155.
4. Стефанишин О. Особливості змісту категорії «людський потенціал» в умовах розвитку інноваційної економіки України / О. Стефанишин, В. Пущ // Галицький економічний вісник. – 2010. – № 3 (28). – С. 161-169.

РОЛЬ БЮДЖЕТНОЇ СТРАТЕГІЇ ЯК СКЛАДОВОЇ ЕКОНОМІЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

В.Д. Макогон, канд. екон. наук, с.н.с.

Київський національний торговельно-економічний університет

З метою забезпечення процесу дієвої трансформації системи державних фінансів в умовах економічних перетворень важливим завданням є розробка бюджетної стратегії, яка надасть можливість узгодити складові фінансової політики в єдиному стратегічному баченні пріоритетів соціально-економічного розвитку країни та шляхів їх реалізації.

На даний час в Україні відбувається впровадження важливих реформ, зокрема медична, освітня, пенсійна. Значна увага приділяється питанням підвищення ефективності управління державним сектором економіки та його оптимізації, децентралізації та реформування міжбюджетних відносин, адаптації національного законодавства до законодавства Європейського Союзу. Ухвалені нормативно-правові документи, що закладають основу для формування дієвої системи державних фінансів.